

جایگاه قانونی مسئولیت مدیران در شرکتهای تعاونی

بحث در خصوص مسئولیت مدیران در شرکتهای تعاونی از این حیث مورد بررسی قرار میگیرد که جایگاه قانونی و حدود و میزان مسولیتی که مدیران این شرکتها دارند به لحاظ قانونی مشخص میگردد.

بدیهی است آنچه به عنوان مسولیت در شرکت می تواند مطرح باشد صرفا متوجه مدیران نیست بلکه مشمول اعضا و بازرسان شرکت نیز خواهد شد زیرا هر جا که سخن از حق باشد در مقابلش تکلیفی هم وجود دارد و ضمانت اجرای این تکلیف مسولیتی است که قانون بر اشخاص تحمیل میکند. البته در این مقاله صرفا مسولیتی که متوجه مدیران اعم از مدیر عامل و هیات مدیره میشود مورد بررسی قرار میگیرد. و این به خاطر اهمیت نقش آنها در شرکت است.

مراد از مسولیت در اینجا مسولیت مدنی است که بر اساس قانون بر اشخاص حاکم است. طبق قانون مدنی مسولیت یا قراردادی است یا مسولیت خارج از قرارداد. منظور از مسولیت قراردادی مسولیتی است که به دنبال یک قرارداد خاص بین افراد بوجود می آید البته این مسولیت ریشه در نقض تعهد قرارداد دارد بدین معنی که در صورتی که هریک از طرفین قرارداد تعهد موجود در قرارداد را نقض نمایند بر اساس قانون و قرارداد مزبور متعهد له میتوند جبران خسارت را از دادگاه بخواهد. و مسولیت خارج از قرارداد یا همان ضمان قهری، مسولیتی است که ریشه در نقض تعهد ندارد بلکه در اثر اتلاف، تسبیب، غصب و آنچه که در مبحث ششم قانون مدنی فصل دوم تحت عنوان ضمان قهری بیان شده بوجود می آید و با جمع شرایط و ارکان معین در قانون از جمله فعل زیانبار، ورود ضرر، رابطه سببیت بین این دو و عامل ضرر زیان حاصله قابل وصول است. این تعهد یک تعهد قانونی است و طرفین در ایجاد آن نقشی ندارند.

حال پرسش اینجاست که مسولیتی که متوجه مدیران در شرکتهاست شامل کدام دسته از مسولیت میگردد؟ مسولیت قراردادی یا مسولیت خارج از قرارداد؟ واضح است که هر انسانی جدای از جایگاه و موقعیتی که دارد چنانچه مستقیما یا با واسطه یا با سهل انگاری موجب ضرر دیگری گردد ملزم به جبران ضرر و زیان خواهد بود بنابراین مثلا چنانچه مدیران یا هریک از اشخاصی که اموال و داراییهای شرکت در دست اوست و با تعدی و تفریط موجب ورود ضرر به شرکت و اعضا گردد ملزم به جبران خسارت میباشد و در مقابل اعضا پاسخگوست. مگر اینکه شخص وارد کننده زیان اثبات نماید ضرر در اثر حادثه ای خارج از اختیار او بوده و در واقع عامل تقصیر خارجی بوده است.

به نظر میرسد با توجه به اینکه مدیر عامل و هیات مدیره با اضای قبولی خود ماموریتشان را در شرکت آغاز میکنند و این تاریخ در واقع زمان شروع مسولیتشان فرض شده است لذا در حقیقت قراردادی بین اعضا و مدیران و قبول تعهد از سوی ایشان بسته میشود که نقض تعهداتی که بر اساس قانون

و اساسنامه به عهده مدیرران است برای ایشان مسولیت اور میباشد. بنابراین آنچه که به عنوان تعهد از جانب مقنن برای مدیران وضع شده به عنوان مسولیتی قهری وقانونی ایشان تلقی میگردد و نوعی تعهد عام است و انگه که که مدیران بر اساس قرارداد و اساسنامه به عهده دارند در واقع تعهدی قراردادی است و مشمول مقررات مسولیت قراردادی میگردد. در نتیجه میتوان گفت مدیران هم از نظر قهری وهم قراردادی مسول اقدامات خود میباشد.

سوال دیگری که در اینجا مطرح است بحث تقصیر است یعنی در صورت ورود خسارت به شرکت اثبات تقصیر به عهده کیست؟ آیا زیان دیده اعم از سهامداران ویا اشخاص ثالث باید تقصیر مدیران را ثابت نمایند یا اینکه مدیران اید بی تقصیری خود را اثبات کنند؟ بی بیانی دیگر اصل بر تقصیر است یا بی تقصیری؟

باید گفته شود با توجه به اینکه مسولیت مدیران به دنبال قبول تعهد در شرکت آغاز میشود بنابراین یک مدیر در حقیقت مدیریتی متعارف و بی نقص را پذیرفته که میبایست در چهار چوب وظایف خود عمل نماید. لذا چنانچه ایشان تصمیمی بگیرند که مثلا نیارمند مصوبه مجمع بوده ویا داشتن مصوبه هیات مدیره لازم بوده ولی موارد رعایت نشده و در نهایت موجب ضرر و زیان شرکت شده هرگونه خسارتی به عهده ی مدیر یا مدیران مربوطه میباشد و در اثبات تقصیر این مدیران هستند که ملزم به جبرانند حتی اگر ورود ضرر ناشی از فورس مازور یا تقصیر ثالث باشد چرا که در اینجا تصمیم خارج از چهار چوب بوده و تقصیر مدیران در اینجا مفروض است بنابر این بحث اثبات تقصیر در جای است که مدیران در حدود وظایف خود و به صورت مدیری متعارف عمل نموده اند و موجب ورود ضرر به شرکت شده اند در اینجا نیز به لحاظ اینکه طبق قاعده ی حقوقی هیچ ضرری نباید بدون جبران بماند ودر حقوق ایران مسولیت مدنی بر پایه ی عامل تقصیر است باز هم این مدیران هستند که باید بی تقصیری خود را اثبات نمایند ولی در این مورد مدیران میتوانند با اثبات عامل خارجی اعم از تقصیر ثالث یا حتی اعضا ویا فورس مازور معاف از مسولیت باشند. همانگونه که در ماده ۳۸۶ ق ت اشاره کرده که با اثبات تقصیر ثالث مسولیت متصدی مرتفع میگردد.

در حال در مسولیت قراردادی بار اثبات تعهد با متعهد له میباشد این امر به این جهت است که مقنن تعهد کلی مبنی بر عدم اضرار به غیر را بر دوش همه نهاده حال که التزام و تعهد ثابت شد مساله ی باقی مانده نقض این تعهد است که گاه به عهده مدیون است و گاه به عهده داین لیکن در مسولیت قراردادی بار اثبات انجام تعهد یا اثبات حادثه خارجی با متعهد است به این جهت که غالباً مفاد تعهد انجام عمل است و ادعای انجام ان مخالف اصل عدم است لذا مدیون(مدیران) باید بار اثبات ان را بردوش گیرند. بدین ترتیب چنانچه تعهد مدیر عدم انجام عمل باشد مثل اینکه تعهد به عدم فروش محصولات به مشتریان خاص داشته باشد بار اثبات با متعهد له(زیان دیده) میباشد زیرا تعهد سلبی و موافق اصل عدم است. در هر صورت آنچه به

عنوان تقصیر در مسولیت قراردادی از سوی مدیزان به نظر میرسد تحت عنوان عدم اجرا، سوء اجرا، تاخیر اجرا و یا اجرای ناقص خواهد بود که همه آنها از موجبات مسولیت و جبران خسارت میباشد.

مریم امتی

مسئول حقوقی

منابع:

قلمرو مسولیت مدنی دکتر علیرضا یزدانپیان

مسولیت خارج از قرارداد دکتر مهدی عاشوری

حقوق تعهدات دکتر علیرضا یزدانپیان

قانون مدنی

قانون مسولیت مدنی